

2019-09-17

Fråga-svar

Etiopien. Situationen i Somaliregionen efter det senaste årets förändringar i landet.

Fråga

Inkom maj 2019.

- Finns det en hotbild mot före detta Liyupoliser vid ett eventuellt återvändande? Om dessa poliser riskerar fängelse, hur ser fängelseförhållandena ut idag?
- Har de fångelser som det från officiellt håll sagts ska stängas verkligen stängts? Vad har hänt med de som inte frigivits – var är de internerade?
- Vad är status angående Liyupolisen i dagsläget? Verkar de fortfarande? Under vems kontroll? Har de splittrats och integrerats i andra enheter? Pågår det rättsprocesser för andra än tidigare ledarskap?
- Hur ser myndighetsskyddet ut generellt i Somaliregionen idag, liksom möjligheterna till internflykt till Addis?

Svar

Nedan följer en sammanställning av information kring situationen i Somaliregionen i Etiopien. Sammanställningen gör inte anspråk på att vara uttömmande. Refererad information bör alltid läsas i sitt sammanhang.

Liyupolisens status – verkar de fortfarande och i så fall under vems kontroll.

Liyupolisen är fortfarande intakt och har inte splittrats. Den numera före detta chefen för Liyupolisen Abdirahman Abdullahi Burale, också känd som Abdirahman Labagole, har dock flytt landet i samband med att den före detta presidenten i Etiopiens Somaliregion Abdi Mohammed Omar, också känd som Abdi Illey, arresterades i augusti 2018¹ och ersattes av Mohammed Ahmed Mohamoud, också känd som Haji Tuur.² Såväl Haji

¹ The Reporter, *Abdi Illey et al arrested*, 2018-08-27, <https://www.thereporterethiopia.com/article/abdi-illey-et-al-arrested> (hämtad 2019-09-17)

² Källa A, 2019-05-22

Tuur som Abdi Illey är från darood-klanen ogaden, men Tuur har rekryterats från den federala armén. Han ses inte som nära kopplad till den förra regimen utan är mer av en ”outsider”.³ Källa B uppgav att många ur det nya ledarskapet kommer utifrån eller inifrån Liyu-polisen, från dem som var förtryckta av Abdi Illey och från personer som var lojala med honom. Den nya ledaren av Liyu-polisen har förtroende hos regionpresidenten Mustafa Omer.⁴

Liyu-polisen patrullerar, efter en tids frånvaro, i maj 2018 åter gatorna i de stora städerna i Somaliregionen. De vaktar även åter det regionala palatset. Liyu-polisen sägs idag uppgå till ca 7 000 – 8 000 soldater. De får betalt varje månad av regionen. Under en tid efter Abdi Illeys avgång var Liyu-polisen ersatt med militär.⁵ En annan källa uppgav att Liyu-polisen är intakt men det högsta ledarskapet har bytts ut. Liyupolisen är under kontroll och reformerna har hittills gått bra.⁶

Mustafa Omer sa i en intervju nyligen att han tyckte att alla regionala styrkor (inklusive Liyu-polisen) ska upplösas. Detta fick sedan kritik i regionen. Dock synes det inte som realistiskt på kort sikt, så länge de andra styrkorna fortfarande existerar kommer Liyu-polisen att behöva finnas. Befolkningen ser det ändå som en slags garant för sin säkerhet.⁷

Huruvida det pågår rättsprocesser mot andra inom Liyupolisen än tidigare ledarskap.

En rättsprocess pågår på federal nivå mot Abdi Illey, men han har bara åtalats för övergreppen i augusti 2018. Det har kritiserats mycket att han inte har åtalats för det som hänt tidigare. Därutöver har åtal väckts mot några inom det högsta ledarskapet inom Liyupolisen, bland annat mot Abdirham Labagole. Labagole sitter dock inte fängslad eftersom han flytt landet.⁸ Källa B uppgav att det pågår en rättsprocess mot Abdi Illey och några andra (i deras frånvaro), men ett problem allmänt med rättsprocesserna är att väldigt få offer vågar träda fram och berätta vad de varit med om. Den regionala regionen håller i maj 2019 på att upprätta en MR-kommission på regional nivå som ska arbeta med att utreda brott. När detta kommer igång kan man förhoppningsvis komma längre med detta.⁹

I början av 2019 ordnades en session i Jijiga med ca 1 000 Liyu-poliser där de fick erkänna brott mm. Detta resulterade i att ungefär fem till tio personer fängslades. En av dessa hade erkänt att han mördat ca 200 personer.¹⁰ En annan källa till Lifos uppgav att alla soldater har genomgått träning i mänskliga rättigheter, demokrati etc. och under dessa sessioner har vissa

³ Källa A, 2019-05-22

⁴ Källa B, 2019-05-22

⁵ Källa A, 2019-05-22

⁶ Källa B, 2019-05-22

⁷ Källa B, 2019-05-22

⁸ Källa A, 2019-05-22

⁹ Källa B, 2019-05-22

¹⁰ Källa A, 2019-05-22

erkänt brott. Detta har lett till att ett fåtal Liyupoliser arresterats (kanske ett tiotal). Tyvärr har de som begått flest och grövst brott, de högsta ledarna, flytt landet till bland annat Somalia, Kenya och Turkiet.¹¹ Åtal har vad källa A vet i maj 2019 inte väckts mot dessa personer ännu. Ett tjugotal personer har frångåtits sin åtalsimmunitet. Bland dessa finns parlamentariker med anknytning till Abdi Illey, men ingen av dessa har i maj 2019 ännu åtalats.¹²

Finns det en hotbild mot f.d. Liyu-poliser vid ett eventuellt återvändande?

Det är rimligt att tro att högt uppsatta personer inom Liyu-polisen som återvänder (bland annat Abdirahman Labagole) kommer att fängslas och eventuellt så småningom åtalas.¹³ En annan källa till Lifos uppgav att alla de som lyckats fly utomlands är personer med omfattande tillgångar och därmed också de som varit högst uppsatta och begått de grövsta brotten. Återvänder de riskerar de förstås att ställas inför rätta, vilket enligt källa B är rimligt.¹⁴ Rättsväsendet i Somaliregionen uppvisar stora brister, så den största risken för de som fängslas är kanske att de inte får en ordentlig rättsprocess, eller att de inte får någon rättsprocess över huvudtaget. Personer på lägre nivå inom Liyu-polisen riskerar sannolikt inte repressalier idag, i alla fall inte från officiellt håll. Källa A känner dock till ett fall där en person ur Liyu-polisen lynchades på öppen gata, men påtalar att det är det enda fall de känner till. Källan bedömer att det inte finns en hotbild mot den som varit vanlig polis inom Liyu-polisen, då kan den personen leva som vanligt.¹⁵ Källa B uppgav att det inte finns någon hotbild mot personer på lägre nivå, såsom vanliga poliser. Det handlar om tusentals personer och det går inte att differentiera mellan dem. De är verksamma som vanligt. Angående "gatans rättvisa" känner källa B bara till ett fall av en högt uppsatt person inom Liyu-polisen som fick en sten kastad i huvudet. Annars är det inget som förekommer.¹⁶

Hur ser fängelseförhållandena ut idag?

Förhållandena i fängelserna i Somaliregionen är som på många andra ställen i Etiopien undermåliga när det kommer till vatten, sanitet, mat, överbefolkning etc. Fängelserna är öppna¹⁷ och oberoende observatörer tillåts nu, i motsats till tidigare, observera förhållandena i fängelserna.¹⁸

Källa B uppgav att situationen i fängelserna är helt annorlunda nu. Tortyr förekommer inte. MR-organisationer som Human Rights Watch tillåts

¹¹ Källa B, 2019-05-22

¹² Källa A, 2019-05-22

¹³ Källa A, 2019-05-22

¹⁴ Källa B, 2019-05-22

¹⁵ Källa A, 2019-05-22

¹⁶ Källa B, 2019-05-22

¹⁷ Den etiopiska MR-organisationen Human Rights Council uppges av källa A nyligen ha besökt ett stort antal (300) fängelser runt om i landet.

¹⁸ Källa A, 2019-05-22

besöka fängelserna. Eftersom många fångar frigetts är fängelserna inte överbefolkade som förut.¹⁹

Har de fängelser som från officiellt håll sagts att de ska stängas verkligen stängts? Var är de internerade?

Källa A uppgav att *Jail Ogaden* har stängts. Vad källan förstår släpptes alla fångar därifrån – dörrarna öppnades bokstavligen. Det är mycket färre människor i fängelserna nu.²⁰ Källa B uppgav att Mustafa Omer lovade att *Jail Ogaden* skulle stängas och det har gjorts. Det har inte lovats att andra fängelser ska stängas. När det gäller andra fängelser hade de framförallt karaktären av tillfälliga institutioner på polisstationer eller militärbaser runt om i landet. Många har frigetts även där och då har de "stängts". De personer som sitter kvar som fängslade sitter i fängelser runt om i regionen. *Jail Ogaden* var det huvudsakliga fängelset där tortyr och övergrepp genomfördes på ett organiserat sätt.²¹

Hur är läget generellt i Somali-regionen, inklusive myndighetsskyddet och möjligheterna för internflykt till Addis Abeba?

Källa A uppgav att säkerhetsläget är okej i regionen, men lite oro att gränsen mot Somali är mindre bevakad. Det kan öppna upp för Al-Shabaab. Liyu-polisen verkar inte bevaka gränsen som förr. Ledarskapet för lokala och regional myndigheter och institutioner föll helt samman när Abdi Illey lämnade. Systemet, inklusive rättsväsendet, håller på att byggas upp igen av Mustafa Omer men det tar tid att bygga institutioner och förtroende för myndigheter.²²

Källa B uppgav att säkerhetssituationen är lugn i regionen. Konflikten Oromia-Somaliregionen är i princip löst. Det enda undantaget är för närvarande gränsen mot Afar, där det pågår en konflikt. Nyligen dödades elva somalier där. De två regionpresidenterna träffas i maj 2019 för att försöka reda ut detta.²³

Återvändande internflyktingar är dock en känslig fråga som måste hanteras. Många är fortfarande rädda för att åka tillbaka. En annan fråga som kan bli svår på sikt är vad som ska hända med ONLF-krigarna. Dessa sitter för närvarande i läger och finansieras av regionen, men man måste hitta långsiktiga lösningar för deras återintegrering i samhället. Reform och *Gingema*²⁴ pågår inom regeringspartiet Somali Democratic Party (SDP). För närvarande tycks SDP:s partiledare Ahmed Shide och Mustafa Omer, regionpresident och nu också vice partiledare för SDP, ha löst sina konflikter. Även relationen SDP och ONLF är tillfälligt god men kan ändras när valet närmar sig. ONLF vill ha val 2020, medan Mustafa Omer har sagt att han tycker att valen ska skjutas upp med hänvisning till

¹⁹ Källa B, 2019-05-22

²⁰ Källa A, 2019-05-22

²¹ Källa B, 2019-05-22

²² Källa A, 2019-05-22

²³ Källa B, 2019-05-22

²⁴ *Gingema* är självkritik enligt kommunistisk modell.

säkerhetssituationen i landet. Både ONLF och Mustafa Omer har idag stort stöd i regionen, men resten av SDP har mycket förtroendeskapande att ta igen i förhållande till befolkningen. Myndigheterna har reformerats, inklusive rättsväsendet, och domare har bytts ut. Ännu är systemet dock inte "put to the test".²⁵

Vill man lämna Somaliregionen och fly till Addis Abeba är det inga problem. Det är många som har gjort det, inklusive Abdi Illeys gamla bundsförvanter.²⁶

Gränsen mot Somaliregionen är inte lika hårt bevakad som förr. Ändå är det svårt för Al-Shabaab att få fäste i regionen. Detta har enligt källa B att göra med konflikten mellan Al-Shabaab och ONLF och med mentaliteten hos befolkningen i Somaliregionen som inte gillar terrorister.²⁷

Denna sammanställning av information/länkar är baserad på informationssökningar gjorda under en begränsad tid. Den är sammanställd utifrån noggrant utvalda och allmänt tillgängliga informationskällor. Alla använda källor refereras. All information som presenteras, med undantag av obestridda/uppenbara fakta, har dubbelkontrollerats om inget annat anges. Sammanställningen gör inte anspråk på att vara uttömmande och bör inte tillmätas exklusivt bevisvärde i samband med avgörandet av ett enskilt ärende. Informationen i sammanställningen återspeglar inte nödvändigtvis Migrationsverkets officiella ståndpunkt i en viss fråga och det finns ingen avsikt att genom sammanställningen göra politiska ställningstaganden. Refererade dokument bör läsas i sitt sammanhang.

Källförteckning

Källa A, en organisation baserad i Etiopien med goda kontakter i Somaliregionen. Informationen inkom till Lifos 2019-05-22.

Källa B, en kontakt i Somaliregionen. Informationen inkom till Lifos 2019-05-22.

²⁵ Källa B, 2019-05-22

²⁶ Källa B, 2019-05-22

²⁷ Källa B, 2019-05-22